

INTERVIURI

Despre justiție și judecători

Zoe Petre

Zoe Petre (n. 23 august 1940, București) este un istoric, publicist și om politic român. În perioada 1990-1996 a fost decan al Facultății de Istorie a Universității din București. Între 1996-2000, în mandatul Emil Constantinescu, a îndeplinit funcția de consilier prezidențial pentru politică internă și externă.

A urmat Liceul Clasic, apoi, între anii 1956 și 1961, Facultatea de Istorie din București, specialitatea Istorie antică și arheologie. După absolvirea facultății, a lucrat în învățământul superior ca profesoară de istorie antică la Facultatea de Istorie. A fost pe rând preparator (1961-1968), asistent (1968-1978), lector (1978-1990) și apoi profesor universitar (din 1990) la aceeași facultate, predând cursuri de istorie a lumii antice, epigrafie greacă și latina, istorie a civilizațiilor din Antichitate.

În anul 1978, a obținut titlul științific de Doctor în istorie, cu teza "Formarea ideologiei democratice în Grecia antică", conducător științific fiind prof. dr. acad. Dionisie M. Pippidi. A deținut apoi funcțiile de șef al Catedrei de Istorie Antică și Arheologie a Facultății de Istorie, decan al Facultății de Istorie din București (1990-1996) și apoi de director al Școlii doctorale din cadrul aceleiași facultăți (din 2005).

A susținut conferințe la universitățile din: Strasbourg, Lille, Amiens, Bruxelles, Cambridge (Marea Britanie). A fost profesor asociat al École des Hautes Études en Sciences Sociales (Paris), Centre „Louis Gernet” d'études com-

parées sur les sociétés anciennes; al Universității „Jules Verne” din Amiens; visiting professor al Universității Harvard, Cambridge, Mass.; visiting researcher al Universității Columbia, New York. Ca o recunoaștere a activității sale, a fost numită ca director (1994-1996) și director onorific (1996-2002) al Ecole Doctorale Régionale en Sciences Sociales de Bucarest.

Zoe Petre a publicat numeroase lucrări și studii științifice, dintre care amintim următoarele: *Commentaire aux Sept contre Thebès d'Eschyle* (en collaboration avec Liana Lupaș), *Les Belles Lettres, Paris* (Editura Academiei Române, București, 1981) - pentru care a obținut Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române), *Civilizația greacă și originile democrației* (București, 1993), *Societatea greacă arhaică și clasică* (texte antice traduse și comentate) (București, 1994), *Cetatea greacă, între real și imaginar* (București, 2000), *Vârsta de bronz* (eseuri) (București, 2000), *Practica Nemuririi. O lectură critică a izvoarelor grecești referitoare la geți* (Iași 2004), *La Roumanie après 1989* (en collaboration avec Catherine Durandin, Paris 2008).

1. Considerați că România de azi este diferită de cea anterioară anului 1989? Din această perspectivă, se poate vorbi, din perspectiva dumneavoastră, de o magistratură de dinainte de 1989 și de una de după 1989?

Eu am avut în apropiere, când eram copil, magistrați din epoca anterioară dictaturii, care au refuzat să presteze jurământul de obediență față de partidul comunist tocmai fiindcă îl considerau absolut incompatibil cu statutul de imparțialitate al magistratului. Aceștia nu și-au pierdut doar slujba, ci și libertatea. Am avut în preajmă juriști de mare talent, care ar fi preferat să renunțe la calificarea, chiar la vocația lor, decât să devină procurori sau chiar judecători, fiindcă refuzau să-și vicieze profesia pentru a sluji puterea politică, pentru a valida anchete fundamentale nedrepte sau pentru a pronunța sentințe dictate de Securitate. Nu încap nicio îndoială că magistratura este un domeniu al cărui statut s-a modificat radical după 1989. Dacă n-ar fi decât inamovibilitatea magistraților, și încă ar fi de-ajuns pentru a ne convinge că, sub aspect constituțional, există diferențe radicale între situația anterioară revoluției și ce de azi. Măsura în care reprezentanții acestei profesii răspund noului lor statut depinde de conștiința fiecăruia dintre ei, dar, la nivelul reglementărilor legale, deosebirile sunt radicale.

2. Ar trebui trecută cu vederea colaborarea unor magistrați cu serviciile Securității, dată fiind experiența și competența acumulată (știut fiind că un bun specialist se formează în mulți ani) sau ar trebui ca aceste persoane să fie expuse și îndepărtate din profesie? Soluția din Germania de Est, unde, după căderea zidului și reunificare, judecătorii din perioada comunistă au fost îndepărtați, este cea mai bună?

Germania de Est nu e un model întru totul adecvat, fiindcă acolo, după unificare, au intrat în toate instituțiile statului persoane calificate în Germania federală, fără legături cu dictatura comunistă și cu instituțiile represive. Întrebarea dvs. e însă astfel formulată încât s-ar putea crede că, la noi, singurii magistrați competenți ar fi cei care aveau legături directe cu represiunea. Nu pot crede asta, sunt convinsă că, în 20 de ani, s-au afirmat magistrați competenți din toate generațiile și care nu au slujit orbește sistemul comunist. Pe de altă parte, dacă îmi e permisă o comparație, și juriștii, ca și istoricii formați înainte de 1989, sunt produsele unui sistem care le altera datele fundamentale ale profesiei. Un matematician sau un inginer putea mult mai ușor să fie un bun profesionist și în același timp să servească regimul. Un istoric, un jurist, un filosof putea foarte greu să se elibereze de doctrina care le era inculcată: reflexul prin care un istoric alunecă spre discursul naționalist sau prin care un jurist dă întâietate statului în detrimentul cetățeanului sunt mai greu de evidențiat decât un angajament de informator, dar pot face tot atâta rău.

3. Considerați că și în prezent, în lume și în România, puterea politică exercită influență sau control asupra magistraților? În ce modalitate? Prin ce pârgii?

Mi-e greu să fac afirmații în ce privește alte state. Constat însă că, în România, confuzia între partid și stat dănuie mult dincolo de limitele istorice ale partidului-stat. De aici și tendința aproape generală de a subordona toate instituțiile statului unei logici de partid. Pe de altă parte, reflexele de obediență au o mare forță inerțială, și sunt convinsă că adesea ele funcționează aproape spontan. Un amic judecător pe care l-am întrebat odată dacă știe să se primească teelfoane în

legătură cu procese cu rezonanță în lumea politică mi-a răspuns, pe jumătate doar în glumă: “De ce să fie nevoie de telefon? Știm și singuri!” În fine, dar nu în uitlul rând, nu mă îndoiesc că există și intervenții brutale și imperative, și că unii magistrați uită, de frică sau din arivism, că de fapt nu li se mai poate întâmpla mare lucru dacă nu se supun acestor intervenții care distorsionează sensul însuși al justiției. Să nu uităm, în fine, că încă Hesiod era indignat, în sec. VII î.H., de judecătorii “mâncători de daruri” și de sentințele lor nedrepte.

4. Dacă ar trebui să vă adresați unei instanțe din România, pentru a vă ocroti un drept, ați avea încredere în sistem, în general, și în judecător, în special? Există vreo diferență între ceea ce ar trebui să fie un judecător și ceea ce el este, în realitate?

Experiențele mele au fost variate, dar în ansamblu încurajatoare, cu observația că m-am simțit uneori mai apărată de instanțe de rang mai puțin înalt, dar reprezentate de magistrați cu o admirabilă verticalitate.

5. Ce socotiți că ar trebui să facă membrii acestui corp profesional pen-

tru întărirea independenței și sporirea încrederii publicului în actul de dreptate? Cum ar trebui să se comporte un judecător? S-a născut oare judecătorul ideal?

Încep cu ultima întrebare: desigur că e cu neputință să pretindem de la judecătorii pământeni ceea ce doar Judecătorul Suprem ne poate îngădui să sperăm. Dar cred că adevărata cale către încrederea publicului este respectul de sine al reprezentanților acestei atât de nobile profesii, care a stat la baza întregii civilizații omenești din Antichitate și până azi – respect care presupune cunoașterea și asumarea personală a legii, intransigentă față de încălcarea acestei legi, față de propria conduită, și curajul de a cenzura când este necesar conduita altor magistrați, colegi de demnitate publică, precum și, nu în ultimul rând, compasiune față de justițiabil. Evident, la asta trebuie neapărat să se adauge respectul celorlalte puteri ale statului față de justiție. Sub acest aspect, cred că e inadmisibilă și dăunătoare criza la care asistăm de mai bine de un an și că e imperios necesar să se restabilească raporturile firești de deferentă conlucrare între diferitele instituții ale statului.

Ion Vianu

Ion Vianu (n. 15 aprilie 1934, București) este un medic psihiatru și scriitor din România. Este fiul criticului literar Tudor Vianu și al Elenei Irimescu, fiica lui Ștefan Irimescu, medic, întemeietorul fiziologiei din România. Timp de doi ani de zile, în perioada 1952-1954 este student al secției de limbi clasice a Facultății de Filologie din București. Deși tatăl său și-ar fi dorit ca fiul să-i urmeze la catedră acesta își alege un alt traseu profesional, absolvind între 1954 și 1960 cursurile Facultății de Medicină Generală din București. Uimirea și tristețea lui Tudor Vianu sunt descrise în volumul cu caracter autobiografic *Amintiri în dialog*, scris în colaborare cu amicul său, Matei Călinescu, cel care va deveni critic literar. Din anul 1963 este numit preparator la Clinica Universitară de Psihiatrie din București. A emigrat în Elveția în anul 1977, după ce s-a implicat în mișcarea lui Paul Goma, fiind printre puținii care au avut curajul să semneze *Apelul lansat de acesta*, apoi se va face cunoscut pentru luările de poziție la postul de radio *Europa Liberă* împotriva tentativei de folosire a psihiatriei ca armă politică.

După Revoluția din 1989 s-a implicat într-un mod foarte activ în denunțarea psihiatriei politice comuniste și a scris articole cu conținut politic în revistele *22*, *Dilema Veche*, în ziarul *România liberă*, etc. După ieșirea la pensie se întoarce în țară și se dedică meseriei de scriitor cu care a cochetat încă din tinerețe, publicând mai multe volume de proză sau eseistică. Astfel, romanele *Caietele lui Ozias* și *Vasiliu*, foi volante fac parte din trilogia neterminată *„Arhiva Trădării și a Mâniei”*. *Paramnezii* este un roman despre exil și reîntoarcerea în țara natală. *„Necredinciosul”* este inspirat de experiența medicală a autorului. *Blestem*

și *Binecuvântare* este o culegere de eseuri despre problematica tatălui, *Antigona*, *Sacher-Masoch*, *S. Freud*.

Investigații mateine este un eseu biografic și critic.

1. Considerați că România de azi este diferită de cea anterioară anului 1989? Din această perspectivă, se poate vorbi, din punctul dumneavoastră de vedere, de o magistratură de dinainte de 1989 și de una după 1989?

România de astăzi nu mai este tirania din 1989, dar este departe de-a fi o democrație exemplară. România are aparent un regim democratic, dar, în fond, este o țară a oligarhiilor. Ca atare, este dominată de grupuri diverse de interese. În acest context, magistratura are dificultăți în a fi total independentă, aceste grupuri informale având o influență ocultă. Pe de altă parte, marginea de manevră a Justiției este mai mare, dat fiind că nu mai există „rolul conducător al partidului”. Eu sper că este vorba de un proces continuu de transformare a justiției într-o instituție independentă.

2. Ar trebui trecută cu vederea colaborarea unor magistrați cu serviciile Securității, dată fiind experiența și competența acumulată (știut fiind că un bun specialist se formează în mulți ani) sau ar trebui ca aceste persoane

să fie expuse și îndepărtate din profesie? Soluția din Germania de Est, unde, după căderea zidului și reunificare, judecătorii din perioada comunistă au fost îndepărtați, este cea mai bună?

“Turnătorii” ca atare, era, prin definiție, un act ilegal, nu numai tolerat dar chiar încurajat de regimul comunist. Orice fapt de spionaj, extern au intern, este prin definiție, un act care se desfășoară în afara legalității. Pare ciudat ca un judecător să fi fost încadrat într-un sistem de ilegalități. Mai ciudat și mai neliniștitor chiar ca pentru alți profesioniști. Cu atât mai imposibil din punct de vedere moral este ca acei dintre magistrați care sunt însărcinați cu supravegherea bunului mers al magistraturii să fie foști colaboratori. În aceste cazuri, chiar și o situație neclară, o suspiciune, ar trebui să ducă la retragerea, de preferat spontană, a celui suspect. Ca și în orice corp profesional, curățenia în ograda proprie este cea mai eficientă măsură de bună funcționare.

3. Considerați că și în prezent, în lume și în România, puterea politică exercită influență sau control asupra magistraților? În ce modalitate? Prin ce pârgii?

Procesul prin care justiția se liberează de administrație, acționând într-o independență deplină este un proces, prin forță lucrurilor, lent. În Franța, până acum câțiva ani, magistratura depindea încă de “Cancelarie”. Pe de altă parte, situația cvasioligarhică în care ne găsim face ca actul de justiție să fie mereu suspectat de neobiectivitate, din pricina unor influențe oculte venite din altă parte decât din partea statului. Încă o dată, rolul autocontrolului (Consiliul Superior al Magistraturii) este esențial. Numai așa Magistratura va putea să pretindă la o totală neatârnavare.

4. Dacă ar trebui să vă adresați unei instanțe din România, pentru a vă

ocroti un drept, ați avea încredere în sistem, în general, și în judecător, în special? Există vreo diferență între ceea ce ar trebui să fie un judecător și ceea ce el este, în realitate?

Actul de justiție este, în general, unul foarte complicat, fiindcă intervin mulți factori. Cicero, unul din ei mai mari juriști din istorie a spus: *Summum jus summa injuria*, adică “dreptatea cea mai mare este și cea mai mare nedreptate”. De aceea, eu m-aș teme de tribunale, chiar dacă aș fi sigur că sunt nevinovat. Dar trăim într-un stat în care domnește cea mai mare confuzie în administrație, în care oamenii politici demisionează acum pentru a reveni după câteva ore etc. Același lucru este valabil și pentru martori. Societatea trebuie, în general, să fie asanată. Problema magistraturii este o parte a unei probleme mai mari.

5. Ce socotiți că ar trebui să facă membrii acestui corp profesional pentru întărirea independenței și sporirea încrederii publicului în actul de dreptate? Cum ar trebui să se comporte un judecător? S-a născut oare judecătorul ideal?

Încă o dată, autocontrolul este esențial. Nimic nu merge mai bine în cadrul oricărui sistem decât decizia luată de acesta de a funcționa după standarde tehnice și morale înalte. Firește că trebuie luate măsuri pentru a asigura și eficiența justiției (număr suficient de judecători, tribunale bine dotate). Dar pentru a avea judecători de calitate, trebuie ca oamenii de calitate cu vocație să fie atrași. Nu trebuie să existe un cerc vicios. Permiteți-mi să termin cu următoarea idee: demersul magistratului este total diferit de al avocatului. Acesta din urmă trebuie să fie devotat unui *om*, Clientul, al cărui apărător este. Magistratul trebuie să fie devotat unei *idei*: cea de Dreptate, care nu este decât echilibru (balanța justiției indicând verticală).

Mircea Cornișteanu

Mircea Cornișteanu s-a născut la 13 aprilie 1944 în București. Este absolvent al Facultății de limba și literatură română a Universității București, promoția 1967 și al Facultății de regie teatru a I.A.T.C., promoția 1973, clasa Radu Penciulescu. Între 1967–1969 a fost profesor de limba română la o școală generală din județul Ialomița, din 1973 până în 1990 regizor la Teatrul Național din Craiova, între 1990–1999 regizor al Teatrului “C.I. Nottara”, din 1997–2000 regizor și director al Teatrului “Sică Alexandrescu” din Brașov, iar între 1995–1999, profesor de regie la Academia de Teatru și Film București. Din decembrie 2000 este director general al Teatrului Național Craiova.

În peste 30 de ani de carieră a realizat peste 140 de spectacole pe scenele a mai mult de 20 de teatre profesioniste din țară și străinătate (Polonia, fosta U.R.S.S.), spectacole de teatru, teatru de păpuși, musical-uri, operetă și teatru de televiziune.

Pentru spectacolele realizate, a obținut peste 15 premii pentru regie sau cel mai bun spectacol la diferite competiții și festivaluri, printre care premiul A.T.M. pentru regie pe anul 1982 pentru “O scrisoare pierdută” la Teatrul Național Craiova, și premiul pentru cel mai bun spectacol al anului 1989 pentru “Unchiul Vanea” tot la Teatrul Național Craiova, Premiul pentru cel mai bun spectacol de comedie pentru “D’ale Carnavalului” la Festivalul Național de Comedie – Galați 2002. Diploma Ministerului Culturii al fostei U R S S pentru “Interesul general” de Aurel Baranga la Teatrul “Stanislavski” din Erevan, în 1982. Marele Premiu și premiul pentru regie la Festivalul teatrelor maghiare din străinătate de la Kisvarda-

Ungaria pentru “Cui i-e frică de Virginia Woolf?” de Eduard Albee la Teatrul Național din Tîrgu Mureș, secția maghiară, în 1996, premiul pentru cel mai bun spectacol și premiul pentru regie la Festivalurile de la Galați și Brașov pentru „Audia” de Al.Galin, realizat la Teatrul de Comedie București, 2005. Realizator al primei “integrale Caragiale” la Teatrul Național Craiova. Autor, singur sau în colaborare cu Titus Popovici, de scenarii de film, traduceri, colaje, dramatizări după care s-au realizat spectacole sau filme TV sau de cinema.

1. Considerați că România de azi este diferită de cea anterioară anului 1989? Din această perspectivă, se poate vorbi, din punctul dumneavoastră de vedere, de o magistratură de dinainte de 1989 și de una după 1989?

Desigur că România actuală este mult diferită de cea de dinainte de 1989. Din punctul meu de vedere, cu toate relele actuale, progresul este evident, măcar pentru faptul că putem vorbi liber despre orice și că nu trebuie să ne fie frică de rude, prieteni, vecini sau colegi. Și între corpul magistraților de pe vremea comuniștilor și cei de astăzi cred că există mari deosebiri. Inamovibilitatea este un câștig care ar fi putut face corpul judecătorilor mult mai performant decât este în realitate. Cred că persistă încă la mulți

judecători, dintre cei care au rămas în sistem de pe timpul ceaușismului, mentalitățile acelor vremuri, obediența față de puterea politică, mai ales. E foarte posibil ca și cei mai tineri să se lase influențați de aceste mentalități, mai ales că cei vechi sunt acum în poziții cheie în sistem.

2. Ar trebui trecută cu vederea colaborarea unor magistrați cu serviciile Securității, dată fiind experiența și competența acumulată (știut fiind că un bun specialist se formează în mulți ani) sau ar trebui ca aceste persoane să fie expuse și îndepărtate din profesie? Soluția din Germania de Est, unde, după căderea zidului și reunificare, judecătorii din perioada comunistă au fost îndepărtați, este cea mai bună?

Cred că soluția germană ar fi dat o altă față României (a existat și punctul 8 de la Timișoara, soluție românească asemănătoare), dar ea ar fi trebuit aplicată nu doar în cazul magistraților, ci în mod generalizat, tuturor foștilor demnitari și colaboratori activi ai vechiului regim. În afară de asta, foștii magistrați sunt șantajabili pentru ceea ce au făcut pe vremuri. Și dacă și magistrații dovediți ca foști turnători sunt prin fruntea bucatelor, **aleși** de colegii lor, ce-ar mai fi se spus?

3. Considerați că și în prezent, în lume și în România, puterea politică exercită influență sau control asupra magistraților? În ce modalitate? Prin ce pârgii?

Nu știu cum e prin alte părți, dar sunt sigur că prin democrațiile mai cu tradiție încercările de influențare a justiției de către politicieni sunt mult mai rare, pentru că acolo politicienilor le e frică de magistrați și nu invers, ca la noi. Cred că

traficul de influență, șantajul și corupția directă sunt cele mai răspândite metode de influențare a hotărârilor judecătorești sau a rechizitoriilor. Nu am dovezi concrete altele decât cele din media, dar în mod logic acestea sunt principalele mijloace.

4. Dacă ar trebui să vă adresați unei instanțe din România, pentru a vă ocroti un drept, ați avea încredere în sistem, în general, și în judecător, în special? Există vreo diferență între ceea ce ar trebui să fie un judecător și ceea ce el este, în realitate?

Ca justițiabil, sunt obligat să mă adresez acestui sistem și să sper că voi intra pe mâna unui judecător imparțial și bine pregătit. Dacă aș putea alege, m-aș da pe mâna vreunui stabor țigănesc, mai sigur fiind că acolo nu prea funcționează pile, relații bani sau telefoane.

Magistratul ar trebui să fie un model de comportament civic, un om a cărui autoritate morală să-l facă respectat de comunitate mai mult decât puterea pe care o are. Cum poate judeca un judecător sau procuror corupt, bețiv, imoral sau escroc fapte asemănătoare ale altora? Poate pentru că nu este pedepsit pentru faptele proprii de către colegi, care nu o fac dintr-o rău-înțeleasă solidaritate de breaslă. Nu știu dacă poate exista un judecător ideal în afara lui Dumnezeu, dar sunt sigur că un om care stă drept și-i poate privi în ochi pe toți cei pe care i-a judecat, are dreptul să-i judece în continuare. Dacă voi avea nevoie să fiu vreodată judecat, aș dori să apar în fața unui astfel de om, chiar dacă m-ar condamna.

5. Ce socotiți că ar trebui să facă membrii acestui corp profesional pentru întărirea independenței și

sporirea încrederii publicului în actul de dreptate? Cum ar trebui să se comporte un judecător? S-a născut oare judecătorul ideal?

Nu știu ce s-ar putea face, cred că dumneavoastră știți mai bine, dar n-aveți

încă forță suficientă sau destul curaj să va schimbați din interior. Sunt sigur că dacă ați încerca, lumea ar aprecia asta și ar fi alături de voi.

**Interviuri realizate de Dragoș Călin,
Roxana Lăcătușu și Lucia Zaharia**